

УДК 821.161.2'04-143.09

ЗАСОБИ ЕМОЦІЙНОСТІ В БАРОКОВИХ ЛЯМЕНТАХ

Галина МАРТИНЮК

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

У статті досліджено художні засоби вираження горя в жанрі ляменту. Якщо в українську середньовічну епоху лямент існував лише як структурний елемент твору чи у формі запозичення поетичних прийомів, то в бароковій літературі (ранній та середній модерн) був на піку свого розвитку. Простежено, що засоби емоційності мали фольклорне та книжне походження, визначали специфіку жанру. Спостережено, що емоції, виражені в тексті ляменту, мають інтелектуальний та навіть містичний характер.

Ключові слова: лямент, смерть, емоційність, емоції, бароко, діалогічність, риторичні фігури, драматизм.

На думку Людмили Петрушко, *«побачити живу людину минулого з її внутрішнім духовним світом – мета, яку все частіше ставлять перед собою нинішні дослідники»* [10, с. 138]. Лямент як надбання барокової літератури ввібрав у себе чи не найбільше властивостей тексту викликати хвилювання та впливати на читацьку свідомість. Людина і в тексті, і поза ним здатна переживати жах, відчай і водночас через сльози та каяття прийти до катарсису, який очищує й утішає. Такий твір у своєму впливі на людину міг стати в один ряд як із сакральними жанрами – проповіддю, молитвою, іконами, так і зі світськими – музикою чи драматичними творами.

Посилену увагу до барокової *«літератури емоцій»* проявляють дослідниці Валентина Коваль [9], Лариса Семенюк [11], Ірина Гуцуляк [4], Оксана Зелінська [6], Л. Петрушко [10]. На думку Л. Семенюк, саме стилістика літературного ляменту дає змогу з'ясувати фольклорне походження жанру та його спорідненість із похоронними голосіннями й думами. Досліджуючи виражальні засоби барокових проповідей, О. Зелінська зазначає, що вони реалізують естетичні засади епохи та демонструють усю специфіку барокового мислення [6].

Мета нашої розвідки – дослідити засоби вираження емоційності та обґрунтувати їхню роль у текстах барокових ляментів.

Автори ляментів зображали світ у мить найбільшої напруги, найбільшого трагізму, який транслюється через людину. Вектор, який задавав емоційний напрям такого тексту – незворотність подій. Це стає ще більше переконливим завдяки ретельному добору художніх засобів та передачі інформації у відповідній формі.

Природно, що найбільш помітними та відчутними для читача в текстах ляментів є **риторичні фігури – звертання, запитання та оклики**, котрі сприяють гармонійному злиттю ідейного та вербального наповнення твору. Крім цієї функції, вони ще виражають інтонації розмовного мовлення. На думку І. Гуцуляк, риторичні фігури є однією із *«стилеутворювальних рис барокової поезії»* та *«стилістичною фігурою високого емоційного регістру»* [4, с. 1].

Риторичне звертання до світу живих або окремих його частин найчастіше супроводжується закликами до оплакування померлого, котрі в художньому еквіваленті виражені **анафорою**: *«плачте, бо вже далі вам не буде служити.../ плачте, ото утіха ваша умирає.../ плачте жалібно, о ви, осиротілії.../ плачте хворі, плачте тяжко зболіі... / плачте всі уломнії.../ плачте ж, гіркі слизи гірко виливайте.../ плачте всі, слизи гіркіі гоїно точіте.../ плачте, бо його світлість от вже угасає... / плачте і землю землі жалосно віддайте...»* [8, с. 32–39].

Значну кількість запитань у ляментах становлять ті, котрі І. Гуцуляк називає запитаннями, що відображають переконання автора й передбачають ствердну чи заперечну відповідь [4, с. 3] або ж утворюють структуру запитання-відповідь – коли автор відповідає собі сам. Приміром, автор запитує в уявного співрозмовника про гетьмана Сагайдачного: *«Цили он не мів сили, здоров'я і грошей? / Не бив ли славний, менжний, на тілі хорошиий? / Цили не мів доктора на свою хоробу? Леч на смерть ніт лікарства, оддається гробу»* [13, с. 224]. Представлені в тексті запитання і до неживих предметів: *«О труно, к же мушу в тобі ся змістити?»* [13, с. 225].

Окрім тих запитань, які залишаються без відповіді, в ляментах наявні й діалоги. Найбільш часті з них мають метафізичне забарвлення – звернення людини до Бога та відповіді Творця, звертання до смерті, розмови померлого з живими і навпаки, звертання автора до суспільства та читача тощо. Завдяки цьому прийому текст ляменту набуває такої властивості як **діалогічність**. Про діалогічність як про основну ознаку обрядової похоронної поезії писав Іларіон Свенціцький [17, с. 138].

Приклад розмови померлого з живими дає «*Лямент дому княжат Острозьких...*» (1603 р.). Опісля плачу-звертання до небіжчика у виконанні дружини померлий відповідає не лише їй, але й друзям, дітям, слугам, громаді. Адресує померлому своє жалісне звертання і його брат, проте відповіді не отримує. Цікаво, що в цій частині ляменту біль від втрати близької людини автор порівнює з болем фізичним, для чого застосовує лексику на позначення хворобливих фізичних станів або частин тіла і пов'язує їхню залежність із проживанням негативних емоцій: «*з жалю вистраждати здоров'я і душу*», «*частку, споєну кров'ю мого тіла / смерть неблаганна відділила*», «*криваве серце гіркими сльозами мені плакати каже*», «*спать од того болю аж до смерті не приляже*», «*в пораненім серці*», «*в бідах уродилися*», «*нещастя...чуло серце моє*», «*хотів би жалю по тобі і того страху позбутись*» [12, с. 529].

Стилістичні звукові засоби, а саме – **асонанс** та **алітерація** слугують також для наголошення експресивної ролі тих слів, які несуть найбільше смислове навантаження: «*О жорстокая смерте, так жесь нас засмутила, / Гіркополинним плачем гоино напоїла / Вжди би над нами було бачення зажити: / Отцю нашому довше нить живоття вити!*» [8, с. 43]; «*бисмо смутку свого образ припомнили*», «*тепер слези з очей на час отираєм, / той трен жалосний з жалем сердечним співаєм*» [8, с. 45]; «*так працю працювитим Бог платити рачит*» [8, с. 55].

Як художній засіб і як ораторський прийом автори застосовують **протиставлення**: «*побожних славив, а злих карав*»; «*злих карав, а добрих вабив*» [8, с. 31]; «*чесна смерть праведних, грішних же лота*» [8, с. 53]; «*з долу плачу в небо вмістила*» [8, с. 55]; «*доброго любив, злого зась звикл бив карати*», «*же карність с послушенством в своєм війську мівав*», «*християном не била, леч*

тільки з погани, / которих он водою і сухом воював», «кгде з неволи визволив кого на свободу» [13, с. 223]; «леч не могу познати ні руки, ні ноги, / все ся всполь помішало, не знать убогого, / ані тиж багатого, ані ученого», «а прешся, віруючи добре, зле чинимо» [13, с. 227]; «радность вслід за смутком ходить, / а з утіхи, з веселя фрасунок ся родить» [13, с. 203]; «добрим страшон, злосливим ласкаве ся ставить» [13, с. 217]; «тільки радості зазнав, горе підступає, / не так добре, як лихе нас не оминає», «вдень здоровий сам іде, завтра труп виносять» [14, с. 170], «пристає на злагоду, думає про здирство» [14, с. 181], «наших доля вберегла, нищих розгромили» [14, с. 183].

Зачасти словесне протиставлення породжує в реципієнта антитезу станів або афектів: від радості до горя (життя минуле і смерть), від горя до радості (смерть і життя майбутнє). Частий перехід від одного стану до іншого спричинює ефект змішаних емоцій, відчуттів: «Взялась його, смерте, але съ йому не нашкодила / I взагалі, з долу плачу в небо вмістила» [8, с. 55]; «Справедливий Іоан, хоч смерті вкусити / Мусів, добре йому, з Богом в небі буде жити» [8, с. 53]; «Тим способом Іоан, упрятавши жниво, / З в'язниці того тіла сходить нетескливо. / Бо вже одержав по трудах і працях / Вічну винагороду в небесних палацах!» [8, с. 57]. Страждання людини протиставляється нескінченній надії на Божу милість; особистість повсякчас перебуває у ситуації передчуття й очікування. Тож лямент, як і популярна театральна модель українського бароко, поєднав у собі ідеї про марність та ілюзорність життя людини та про премудрість Божого промыслу, тим самим реалізуючи античне *thearum mundi* («світ – театр») [15, с. 56].

Особливої емоційності надає ляментам тематично забарвлена **лексика**. Так, багатими на прості та складені синоніми є дієслова:

- плакати: *ляментувати, ридати, голосити, стогнати, обмивати слізьми, сльози з очей випустити, сльози з болістю точити, гірко слезіти, з жалості волати, зажити стогнання, тескновати, фрасувати;*

- помирати: *помирати, полишати, розлучати, оддаляти, рвати, угасати, уступити, почити, згинутти, з очію зникати, дійти свого кроку, духа випустити, кончити живот, оддатися гробу.*

Для опису життєвого шляху священника автори не скупляються на слова *погрібати, споминати, розважати, боронити, мешкати, служити, попрощати, простувати* (тобто жити). Деякі з них

посилують емоційне навантаження приєднаними прислівниками та утворюють антиномічні пари, як-от: *тяжко печалити (тяжко фрасовати)* та *любо було жити* [8, с. 19–39]. Посилують ефект трагізму та додають пафосу нанизування аналогічних експресем: «з *тяжкогірким зітханням родича жалував*», «з *тяжкоболісним стогнанням ридати*» [8, с. 37], «*прикрогірка болість серце тяжко щипле*» [8, с. 43].

Доповнюють стилістично марковану лексику ключові для жанру слова й абстрактні поняття: *марність, убозтво, цнота* або ж метафізичні *смерть, утрата, горе, світ, життя*; експресеми на позначення емоційних станів і почуттів людини: *смуток, сум, фрасунок, болість, смутна болість, нарікання, стогнання, стогін, скорбота, жаль, туга, печаль, біда, образа*. Фігурують вони в текстах у вишуканій формі барокової гри, приміром: «*Щасливий, хто пред смертю смерті дознаває, / Бовім смерті для смерті в смерті не міваєт*» [13, с. 212].

Вражає читача й кількість **епітетів**, застосованих до ключових слів. Так, сльози в ляментях *смутні, рясні, гіркі, криваві, гоїні, полинні, гіркополинні; небіжчик любий, люб'язний, прелюб'язний; парафіяни побожні, грішні, нищі*. Урочистого ефекту додають і ті епітети, що виражені нестягненою формою прикметника: *убогії, гіркі, шпитальні, безкровну, преклонні, вдячні, хорії, многії, вірні, пильнее, остатні, вашії, суворії, котрая, любязная та любезні, ясная*.

Автор луцького «Ляменту по святобливе зошлomu отцо Іоану Василевичу» (1628 р.) не цурається і своєрідних «статистичних даних», які вражають читача, викликають здивування й захоплення, підкреслюють значущість особистості священика в громаді. В нашому контексті йдеться про біблійні факти зі Старого Заповіту, подані на завершення власне ляментової частини книжки: «*Умер Яків: сльози з болістю точили / через сімдесят днів, трену всі, а всі зажили. / Умер Аарон: а весь народ нарікання / В тридцяти днях тяжкого зажив стогнання. / Умер Мойсей: Ізраїль гірко ся смуцає / Через сорок днів сльози з жалем випуцає*» [8, с. 39]. Давид Андрієвич не зазначає, скільки днів мають тужити за отцем Іоаном, але ще неодноразово закликає оплакати його і робити це «довго»: «*довго ж плачте, учителя свогого током (потоком – Г. М.) слез урачте*» [8, с. 39].

Окрім широкої панорами вербальних засобів емоційності, в ляментях присутні й засоби **невербальної** комунікації, які між собою тісно пов'язані. Так, додавання зорових елементів – анаграм (луцький лямент), малюнків («*Лямент дому княжат Острозьких*», «*Вірші на жалосний погреб гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного*» (1622 р.), «*Герби і трени при гробі й труні Сильвестра Косова*» (1657 р.) також слугують контекстуальними засобами посилення емоційності – як невербальне вираження почуттів захоплення, пошанування (панегіризм) та увіковічення пам'яті особи.

Хоча літературне бароко й не тяжіє до творення зовнішніх портретів своїх персонажів, проте в ляментях прочитуються й деякі міміко-жестуляційні засоби чи візуальні контакти. Їхня роль – підсилити дію вербальних компонентів і надати хоч і зовсім легкого, та реального характеру описуваним подіям. «Плакальників», а саме – спудеїв за луцьким священиком Іоаном (Василевичем), які «плакали і на ризи свої *споглядали*», автор закликає до гробу «*приступити*», тобто підійти та «*сльози з очей випустити*» [8, с. 35].

Незважаючи на те, що творцями похоронної поезії та виконавцями фольклорних плачів традиційно були жінки, а ренесансний гуманізм вивищував роль жінки в суспільстві [16] (у порівнянні із загальним ставленням до жінки в Середньовіччі як до другорядної особи [3, с. 84]), ситуація з літературними плачами протилежна. Читач у першу чергу знайомиться з чоловічими емоціями (автор, ліричний герой, персонаж), а жіноча версія оплакувального катарсису, як і сам образ жінки, згадується побіжно. Хоч і помітно слабше, ніж у Середньовіччі, та все-таки барокові поети в творенні жіночих образів продовжують сповідувати настанови радше церковні, аніж світські [3, с. 86].

Приміром, той факт, що в луцького священика Іоана (Василевича), крім відданих парафіян і учнів, є дружина, «*которая з дітками гірко слези точит*», читач дізнається лише наприкінці твору. В кількох рядках тексту, в яких автор намагається передати емоційний стан дружини, найдраматичніше звучить акцент на її вірності: «*Рада б із тобою разом в гріб ся вмістила*» [8, с. 45].

Небагато драми в жіночий персонаж умістив і автор «Віршів на жалосний погреб... Сагайдачного». З двадцяти віршів спудеїв усього два – п'ятнадцятий і шістнадцятий відведені прощанню небіжчика з «малжонкою», котрі складаються з напучувань, розпоряджень й узагальнених філософських сентенцій: «Жий побожно, як вдова, в своїй уцтливості», «же ти ж мушиш вмерети, пильне то уважай» [13, с. 233]. І тільки двічі гетьман просить дружину припинити «ляментувати / І сльоз тих больше надо мною виливати» [13, с. 233]; інші вирази болю від розлуки в тексті відсутні.

Жіночу емоційну природу та її вираження в ляментях перебирають на себе образи Церкви-Матері чи Землі («на пам'яті мити / Церков, стадо, братію, духовній діти» [13, с. 204], «Кди ж лепій єст стратити живот за ойчизну...» [13, с. 224]), а біблійні або ж античні жіночі імена лише унаочнюють великі справи та подвиги оплакуваних мужів.

Виняток становить зачин «Ляменту дому княжат Острозьких...», який, хоч і стисло, та все-таки відведений автором для ляментування Анни Костки – дружини померлого князя Олександра [12, с. 526–530]. Назвати його багатим на відтворення жіночих емоцій також важко, та, виходячи з відомого вже сучасникам історичного контексту (ранні смерті дітей князя, припинення родоводу, єзуїтсько-православні протистояння), читач може уявити рівень трагедійного пафосу цього тексту. Підтверджує це й ще один їхній родинний плач – «Лямент про пригоду міщан острозьких...» (1636 р.), поява якого була спричинена конфліктом доньки князя Олександра Анни з громадою містечка [13, с. 257–269].

З огляду на емоційність ляментів заслуговує уваги така їхня риса, як **аргументованість (переконливість)**, що додає творам науковості або ж дидактизму, чим зближує жанрову природу ляменту з особливостями трактату та повчання відповідно. Ця особливість тексту досягається завдяки розгорнутим інтертекстуальним елементам. Так, земне подвижництво духівників, їхня смерть, які фактично переносяться в євангельську реальність, активізують увагу й зосередженість читача. Слабкій духом, грішній людині автор ніби ставить у приклад подвиг Христа. Коли інші пророки навчали, як жити, то

Христос показав і як треба жити, і як умирати (на функціонуванні агіографічного топосу *«imitatio Christi»* в українській бароковій поезії наголошує С. Журавльова [5, с. 158]). Виголошуючи чесноти померлих і передбачаючи майбутнє життя – життя душі, автори стверджують: неможливо покращити світ, не вдосконалюючи себе. Оплакування священника чи державного мужа й виголошення риторичних питань Богу/Смерті/Долі *«Чому саме ця людина?»* розкриває куди вагоміший підтекст – питання, яке задає людству й історія, й автор: *«За що розіп'яли невинного Христа?»*

Розлогі ж екскурси в історію давнього світу та княжих часів, до сюжетних колізій міфів і легенд додають ляментам епічності, вирівнюють трагедійний тон і уривчасту врочисту мову плачу, але й водночас розхолоджують читача, відводять від головної теми тексту. Часом навіть сам автор помічає це й одразу ж, у тексті, виправляє себе, як-от у *«Віршах на жалосний погреб... Петра Конашевича-Сагайдачного»*: *«Оні отчизні нашої суть обороною, / Од татар поганих і турков заслоною. / Але юж до вас мову мою обертаю...»* [13, с. 222]. До засобів уповільнення оповіді, а отже і спадання емоційної напруги належать численні посвяти, подяки, побажання, роз'яснення, історії про видання книжки тощо. Крім того, «розхолоджують» читача (а то й розважають) вірші, написані від імені спудеїв різних соціальних станів. У деяких із них навіть релігійна лексика занижується до побутової (*«Дознав теди поганин моці Ісуса Христа»* [13, с. 232]). У таких місцях автори «жалісних віршів» стають ближчими до дійових осіб шкільної драми, ніж до плакальників за величним гетьманом.

Говорячи про барокового автора, архієпископ Ігор (Ісіченко) зазначає, що «творець тексту не відчужений від нього, він також бере участь у світі свого тексту, втягнений до його світу, як і будь-який персонаж» [7, с. 30]. Автори ляментів не лише користуються цим правилом, але й ілюструють надмірне втручання власного «я» до тексту оплакування та вшанування іншої особи. Типовий зразок такого втручання – *«Лямент на жалосное преставленіє... Леонтія Карповича»* (1620 р.) Мелетія Смотрицького, в якому емоції реальні та зображувані збігаються: небіжчика та автора поєднувало спільне духовне й культурне подвижництво, і смерть

одного означала втрату побратима для іншого: *«Больший нам жаль, строжший боль, тяжейшая мука, / В одной отца особи зо всіми розлука»* [13, с. 204].

«Улюблений» засіб М. Смотрицького для вираження емоційності в ляменті – риторичні запитання (адресовані Богу, смерті, чотирьом елементам природи, давньогрецьким богиням долі) та численні вигуки, зойки й зітхання (найчастіше – «ах», «ох», «о»): *«О всесильний Боже!»*, *«О Боже милості, Боже злітовання»*, *«Ах! Ах! Всюди по стежках»*, *«Але, ох нам»*, *«О сліпая смерте!»*, *«Ах, душе невдячна»*, *«О пане наш милий!»* Загалом у ляменті М. Смотрицького, за нашими підрахунками, налічується понад двадцять окличних і орієнтовно півсотні запитальних конструкцій. Зауважимо, що розташовуються вони в тексті за стилістичним прийомом антиградації – поступового пониження емоційного градусу й послаблення атмосфери нагнітання.

Властивий ляментам емоційний модус змушує краще побачити й зрозуміти в «чужому» «своє», покращує механізми емоційно-образного запам'ятовування й мислення. Природа емоцій із соціальної переростає в духовну, а сам жанр ляменту із поетичного перетворюється в пізнавально-інтелектуальний. Принагідно зауважимо, що ще в працях Аристотеля емоції розглядалися як особливий вид пізнання [1, с. 371–448] («Трактат про душу» античного філософа видав польською мовою один із авторів досліджуваних текстів – Касіян Сакович ще в 1620 році).

Висновки. У ляменті емоції – не просто драматичний контакт героя зі світом або ж набір художніх засобів для якомога глибшого їхнього вираження. Вони мають інтелектуальний характер і часто є переживанням вищої істини, набуттям нових сенсів, духовного зростання, чуттєвим наближенням до Бога. Людський смуток трансформується у смуток заради вищої мети, *«смуток для Бога»* (пор. *«Бо смуток для Бога чинить каяття на спасіння, а про нього не жалуємо, а смуток світський чинить смерть»* (1 Кор. 7:10) [2]). Часто ці емоції вже пережиті в емоційному світі автора, що додає текстам відвертості та інтимності, зближує його в теоретичному діалозі з читачем – як тодішнім, так і сучасним. Помічено, що чим більше автор залучений до трагічної події та її контексту, тим більше емоційним є лямент, тим більше засобів експресії застосовано в

тексті (наприклад, триваліші монологи небіжчика та його діалоги з близькими).

Художні засоби ляментів стають результатом взаємодії трьох образних сфер – драматичної, лірико-скорботної та світло-ліричної. Деякі із засобів емоційності мають цілком фольклорну природу, перейшовши до літературного жанру з голосінь (як-от риторичні фігури чи анафори). Проте вагому частку займають риси, набуті з книжного стилю, що засвідчують високу ерудованість барокових авторів (діалогічність, аргументованість, точність, багатство стилістично забарвленої лексики).

Список використаних джерел та літератури

1. Аристотель, *О душе*, Сочинения в 4-х т., пер. с дгр. П. Попова, Москва 1976, Т. 1., 1976, с. 371–448
2. *Біблія*, переклад І. Огієнка. Режим доступу: <http://www.my-bible.info/biblio/ukrainskaya-bibliya/index.html>
3. П. Білоус, О. Щербак, *Фрагмент про жінку у «Молінні» Данила Заточника*, «Слово і час», 2015, № 1, с. 83–86.
4. І. Гуцуляк, *Принципи поетики української барокової поетичної мови*, «Вісник Запорізького державного університету», Запоріжжя 2001, № 2, с. 1–5. Режим доступу: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/archive/articles/662.pdf>
5. С. Журавльова, *Вож и пастыр при Христе»: образ пастыря як духовного воїна в українських барокових панегіриках поетів православного кола*, «Ліствиця Якова: зб. ст. на пошану професора Леоніда Ушкалова з нагоди його шістдесятиліття», Харків 2016, с. 154–161.
6. О. Зелінська, *Барокова проповідь у контексті розвитку української літературної мови XVII ст.*: автореф. дис ... д-ра філол. наук: 10.02.01, Київ 2014, 34 с.
7. І. Ісіченко, *Архиепископ, Історія української літератури: епоха Бароко (XVII–XVIII ст.)*, Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, Львів–Київ–Харків 2011, 568 с.
8. *Лямент по отцю Іоану Василевичу, написаний в Луцьку року 1628-го: фототипія, переклади, дослідження*, упоряд. О. Бірюліна, Луцьк 2008, 12 с.

9. В. Коваль, *Засоби емоційності в давній українській публіцистиці*, «Наукові записки Інституту журналістики», Київ 2005, Т. 20, с. 62–72.

10. Л. Петрушко, *Смуток і плач у старозавітних текстах як джерело ціннісних орієнтирів*, «Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету», 2017, Вип. 49, с. 38–142.

11. Л. Семенюк, *Ремінісценції народних голосінь і дум у літературних «ляментах»-плачах (на матеріалі художніх творів XVI–XVIII ст.)*, «Міфологія і фольклор» 2009, № 2–3(3), с. 37–48.

12. *Слово многоцінне. Хрестоматія української літератури, створеної різними мовами в епоху Ренесансу (друга половина XV–XVI століття) та в епоху Бароко (кінець XVI–XVIII століття)*, упоряд.: В. Шевчук, В. Яременко, у 4 кн., Київ 2006, Кн. 1, 800 с.

13. *Українська література XVII с.: Синкрет. Писемність. Поезія. Драматургія. Белетристика*, ред. О. Мишанич, Київ 1987, 608 с.

14. *Українська поезія XVI століття*, упоряд. В. Яременко, Київ 1987, 287 с.

15. Л. Ушкалов, *Сковорода і антична література*, Харків 1997, 178 с.

16. Л. Шевченко-Савчинська, *Образ жінки як етичний маркер світогляду автора та його доби (на матеріалі латиномовної прози України XVI–XVIII ст.)*. Режим доступу: https://www.medievalist.org.ua/2013/03/xvixviii_4.html

17. О. Шутак, *Дослідження українських похоронних голосінь у науковій спадщині Іларіона Свенціцького*, «Фольклористичні зошити: зб. наук. праць» 2008, Вип. 11, с. 123–141.

ПРИЁМЫ ЭМОЦИОНАЛЬНОСТИ У БАРОККОВЫХ ЛЯМЕНТАХ

Галина МАРТЫНЮК

*Восточноевропейский национальный университет имени Леси
Украинки*

В статье исследованы художественные приёмы выражения горя в жанре ляменты. Если в украинскую средневековую эпоху лямент существовал только как структурный элемент произведения или в форме заимствования поэтических приемов, то в барочной литературе

(ранний и средний модерн) был на пике своего развития. Отслежено, что приёмы эмоциональности имели фольклорное и книжное происхождение, определяли специфику жанра. Наблюдено, что эмоции, выраженные в тексте лямента, имеют интеллектуальный и даже мистический характер.

Ключевые слова: лямент, смерть, эмоциональность, эмоции, барокко, диалогичность, риторические фигуры, драматизм.

THE MEANS OF EMOTIONALITY IN BAROQUE LAMENTS

Halyna MARTYNYUK

Lesya Ukrainka Eastern European National University

The article explores the artistic means of expression of grief in the genre of lament. If in the Ukrainian medieval era the lament existed only as a structural element of the work or in the form of borrowing poetic techniques, then in Baroque literature (early and middle modernity) was at the height of its development. It has been observed that the means of emotionality were of folk and book origin and determined the specificity of the genre. The emotions that are expressed in the text of the lament were intellectual and even mystical.

Key words: lament, death, emotionality, emotions, baroque, dialogical, rhetorical figures, drama.